

לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר תורה [ומניחו] בחיקו ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא, שנאמר: כל הגוים נקבצו יחדו [וגו']. אמר להם הקב"ה: אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנס כל אומה ואומה וסופריה, שנאמר: ויאספו לאומים, ואין לאום אלא מלכות, שנאמר: ולאום מלאום יאמץ.

ומי איכא ערבוביא קמי הקב"ה?
אלא כי היכי דלא ליערבבו אינהו [בהדי הדדי], דלישמעו מאי דאמר להו.

[מיד] נכנסה לפניו מלכות רומי תחלה.

מ"ט? משום דחשיבא. ומנלן דחשיבא? דכתיב: ותאכל כל ארעא ותדושינה ותדוקינה, אמר רבי יוחנן: זו רומי חייבת, שטבעה יצא בכל העולם. ומנא לן דמאן דחשיב עייל ברישא? כדב חסדא, דאמר רב חסדא: מלך וצבור - מלך נכנס תחלה לדין, שנאמר: לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל [וגו']. וטעמא מאי? איבעית אימא: לאו אורח ארעא למיתב מלכא מאבראי, ואיבעית אימא: מקמי דליפוש חרון אף.

אמר להם הקב"ה: במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמכם, כסף וזהב שלי הוא, שנאמר: לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות, כלום יש בכם מגיד זאת? [שנאמר: מי בכם יגיד זאת], ואין זאת אלא תורה, שנאמר: וזאת התורה אשר שם משה. מיד יצאו בפחי נפש. יצאת מלכות רומי, ונכנסה מלכות פרס אחריה.

מ"ט? דהא חשיבא בתרה. ומנלן? דכתיב: וארו חיוא אחרי תנינא דמיא לדוב, ותני רב יוסף: אלו פרסיים, שאוכלין ושותין כדוב, ומסורבלין [בשר] כדוב, ומגדלין שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב.

אמר להם הקב"ה: במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה גשרים גשרנו, הרבה כרכים כבשנו, הרבה מלחמות עשינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה: כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם גשרים ליטול מהם מכס, כרכים לעשות בהם אנגריא, מלחמות אני עשיתי, שנאמר: ה' איש מלחמה, כלום יש בכם מגיד זאת? שנאמר: מי בכם יגיד זאת, ואין זאת אלא תורה, שנאמר: וזאת התורה אשר שם משה. מיד יצאו מלפניו בפחי נפש.

וכי מאחר דחזית מלכות פרס למלכות רומי דלא מהניא ולא מידי, מאי טעמא עיילא? אמרי: אינהו סתרי בית המקדש ואנן בנינן.

וכן לכל אומה ואומה.

וכי מאחר דחזו לקמאי דלא מהני ולא מידי, מ"ט עיילי? סברי: הנך אישתעבדו בהו בישראל ואנן לא שעבדנו בישראל. מאי שנא הני דחשיבי, ומאי שנא הני דלא חשיבי להו? משום דהנך משכי במלכותיהו עד דאתי משיחא.

אומרים לפניו: רבש"ע כלום נתת לנו ולא קיבלנוה?

ומי מצי למימר הכי? והכתיב: ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, וכתיב אלוה מתימן יבוא וגו', מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן? אמר רבי יוחנן: מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה. אלא הכי אמרי: כלום קיבלנוה ולא קיימנוה? ועל דא תברתהון, אמאי לא קבלתוה? אלא כך אומרים לפניו: רבש"ע כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוה כמו שעשית לישראל? דכתיב: ויתיצבו בתחתית ההר, ואמר רב זימי בר חמא: מלמד שכפה הקב"ה הר כגיגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם.

מיד אומר להם הקב"ה: הראשונות ישמיעונו, שנאמר: וראשונות ישמיענו, שבע מצות שקיבלתם היכן קיימתם?

ומנלן דלא קיימוס? דתני רב יוסף: עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים, מאי ראה? ראה ז' מצות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימוס, כיון שלא קיימוס עמד והתירן להן. איתגורי איתגור? אם כן מצינו חוטא נשכר! אמר מר בריה דרבינא: לומר שאע"פ שמקיימין אותן אין מקבלין עליהם שכר. ולא? והתניא: היה רבי מאיר אומר מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול? תלמוד לומר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם, הא למדת, שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול. אלא לומר לך, שאין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה, דאמר רבי חנינא: גדול המצווה ועושה יותר משאינו מצווה ועושה.

[אלא כך] אומרים [העובדי כוכבים] לפני [הקב"ה]: רבש"ע ישראל שקיבלוה היכן קיימוה? אמר להם הקב"ה: אני מעיד בהם שקיימו את התורה [כולה]. אומרים לפניו: רבש"ע כלום יש אב שמעיד על בנו, דכתיב בני בכורי ישראל? אמר להם הקב"ה: שמים וארץ יעידו בהם שקיימו את התורה כולה. אומרים לפניו: רבש"ע שמים וארץ נוגעין בעדותן, שנאמר: אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי.

(דאמר רבי שמעון) [ואמר רבי שמעון] בן לקיש: מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי? מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורתני מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתורה ובוהו. (והיינו דאמר חזקיה) [ואמר חזקיה]: מאי דכתיב משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה אלא בתחלה יראה ולבסוף שקטה.

אמר להם הקב"ה: מכס יבאו ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה כולה. יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד עבודת כוכבים, יבא לבן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל, תבא אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף שלא נחשד על העבירה, יבא נבוכדנצר ויעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם, יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא ביטל את התפלה, יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואלפיז התימני (ואליהו בן ברכאל הבוזי) ויעידו בהם בישראל שקיימו את כל התורה כולה, שנאמר יתנו עידיהם ויצדקו. אמרו לפניו: רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה. אמר להן הקב"ה: שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אעפ"כ מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה.

ומי מצית אמרת הכי? והא אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטול שכר! אלא שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. ואמאי קרי ליה מצוה קלה? משום דלית ביה חסרון כיס.

מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר: ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו.

מקדיר? והא אמרת אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו! משום דישראל נמי זימני דמשכא להו תקופת תמוז עד חגא והוי להו צערא. והאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה! נהי דפטור בעוטי מי מבעטי?

מיד הקב"ה יושב ומשחק עליהן שנאמר יושב בשמים ישחק וגו'.

אמר רבי יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד.